Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ, Ірпінь : ВТФ «Перун», 2003. 1440 с.
2. Винберг А.И., Шляхов А.Р. Общая характеристика методов экспертного исследования. *Общее учение о методах судебной экспертизы* : сборник научных трудов. Москва : ВНИИСЭ, 1977. Вып. 28. С. 54–93
3. Щербаковський М.Г. Проведення та використання судових експертиз у кримінальному провадженні : монографія. Харків : В деле, 2015. 560 с.
4. Тютюнник Т.В. Теоретичні та організаційно-технічні основи інформаційного забезпечення судово-балістичної експертизи : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2008. 191 с.
5. Джавадов Ф.М. Концептуальні основи розвитку судової експертизи в сучасних умовах : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2000. 30 с.
6. Туренко А.М., Клименко В.І., Сараєв О.В., Данець С.В. Автотехнічна експертиза. Дослідження обставин ДТП : підручник. Харків : ХНАДУ, 2012. 320 с.
7. Предупреждение преступлений и судебная экспертиза / А.Р. Шляхов, И.Л. Петрухин, Б.М. Комаринец и др. Москва : Юрид. лит., 1968. 192 с.
8. Про Правила дорожнього руху: постанова Кабінету міністрів України від 10.10.2001 № 1306 / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF>.
9. Пиріг І.В. Принципи судово-експертної діяльності та їх співвідношення з принципами судової експертології. *Правова позиція*. 2016. № 1 (16). С. 106–113.
10. Данець С.В. Застосування автоматизованих засобів дослідження обставин ДТП. *Вестник ХНАДУ*. Вип. 61–62. 2013. С. 190–194.
11. Кашканов А.А., Кашканова Г. Г., Грисюк О.Г. Оцінювання невизначеності вимірювання швидкості автомобіля при автотехнічній експертизі дорожньо-транспортних пригод. *Вісник ЖДТУ*. 2016. № 2 (77). С. 85–93.
12. Експертизи у судовій практиці : науково-практичний посібник / за заг. ред. В.Г. Гончаренка. Київ : Юрінком Інтер, 2004. 388 с.

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2019.4-1.52>

МАКСИМЧУК І.М.

**ОТРУЙНІ РЕЧОВИНИ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ
ОКРЕМИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ**

У статті досліджено проблему недосконалого контролю та механізму обігу отруйних речовин в Україні внаслідок скасування деяких регулятивних підзаконних актів під час імплементації українського законодавства до європейського, а також зосереджено увагу на терміні «отруйна речовина» як на такому, що має істотне значення в методиці розслідування кримінальних правопорушень та тактиці проведення окремих слідчих (розшукових) дій, пов'язаних із отруйними речовинами. Проведено огляд законодавства, яке визначало в минулому та визначає на теперішній час механізм обігу отруйних, небезпечних хімічних або шкідливих речовин. Зосереджено увагу на теперішніх невдалих спробах визначення переліку отруйних речовин та визначенні механізму їх обігу. Окремо окреслено завдання та надано пропозиції щодо створення абсолютно нового, дійсно імplementованого до сучасних світових стандартів списку (переліку) отруйних речовин в Україні, акцентовано увагу на необхідності визначення чіткого регулюючого механізму обігу таких речовин спільно із правоохоронними органами, відомствами в галузі охорони

здоров'я, захисту довкілля, а також іншими центральними органами виконавчої влади, спеціалізованими державними і комерційними структурами. Зроблено висновки, що для ефективного вирішення наявних проблем та зменшення потенційних хімічних загроз необхідно розробити та впровадити комплексні заходи щодо вдосконалення системи хімічної безпеки, зокрема: запровадити міжсекторальний підхід із залученням правоохоронних органів, прикордонної служби, митниці, аграрного та природоохоронних секторів до фітосанітарного та епіднагляду, моніторингу обігу небезпечних хімічних речовин, насамперед пестицидів, з урахуванням сигнальних ознак і подій, пов'язаних з отруєнням людей та виявленням критичних кількостей та/або концентрацій небезпечних хімічних речовин, у тому числі ґрунті, воді, насінні, рослинах тощо; здійснити визначення актуальних загроз шляхом складання вичерпного переліку хімічних речовин, які можуть призвести до надзвичайної ситуації в галузі громадського здоров'я, з подальшим формуванням національного профілю (переліку) хімічних ризиків; налагодити за допомогою міжнародних організацій та партнерів України взаємообмін досвідом стосовно проблем із неврегульованим або недосконалим обігом отруйних (небезпечних хімічних) речовин та виробити заходи превентивної протидії для нашої держави

Ключові слова: *отруйна речовина, перелік отруйних речовин, небезпечна хімічна (отруйна) речовина, шкідлива речовина, хімічна речовина, методика розслідування кримінальних правопорушень, криміналістична тактика.*

The article investigates the problem of imperfect control and mechanism of the circulation of toxic substances in Ukraine due to the abolition of some regulatory by-laws during the implementation of Ukrainian legislation to the European, and also focuses on the term "toxic substance" as such, which is essential in the method of criminal investigation, and tactics of conducting individual investigative actions related to poisonous substances. The legislation, which has defined in the past and defines the mechanism of circulation of toxic, dangerous chemical or harmful substances, has been carried out. Attention is paid to the present unsuccessful attempts to determine the list of toxic substances and to determine the mechanism of their circulation. The tasks and proposals for the creation of a completely new, truly implemented to the current world standards of the list of toxic substances in Ukraine are given separately, attention is paid to the necessity of defining a clear regulatory mechanism for the circulation of such substances together with law enforcement agencies, health care agencies, and health authorities the environment, as well as other central executive bodies, specialized state and commercial entities. It is concluded that in order to effectively solve existing problems and reduce potential chemical threats, comprehensive measures should be developed and implemented to improve the existing chemical security system, in particular: to introduce a cross-sectoral approach involving law enforcement, border guards, customs, agrarian and nature conservation, monitoring the circulation of hazardous chemicals, primarily pesticides, taking into account signaling and events related to human poisoning and the identification and critical amounts and/or concentrations of hazardous chemicals, including soil, water, seeds, plants, etc; identify current threats by drawing up an exhaustive list of chemicals that could lead to a public health emergency, with the further establishment of a national chemical risk profile; establish mutual exchanges of experience with the help of international organizations and partners of Ukraine on problems with unregulated or imperfect circulation of toxic (dangerous chemical) substances and develop preventive measures for our country.

Key words: *poisonous substance, list of poisonous substances, dangerous chemical (poisonous) substance, harmful substance, chemical substance, methodology of investigation of criminal offenses, forensic tactics.*

Вступ. Головною метою криміналістики є сприяння в боротьбі зі злочинністю. Досягнення зазначеної мети можливе шляхом розроблення криміналістичних прийомів, методів і рекомендацій розкриття, розслідування та запобігання злочинам, забезпечення ними в достатній кількості правоохоронних органів. При цьому розроблені прийоми, методи і рекомендації повинні бути реально здійсненими і дієвими в певних ситуаціях. Забезпечення діяльності правоохоронних

органів відповідними криміналістичними рекомендаціями щодо виявлення та розслідування злочинів є одним із самостійних напрямів розслідування злочинів [1, с. 259].

У зв'язку із цим **метою статті** є дослідження проблеми забезпечення діяльності правоохоронних органів необхідними «інструментами» та підґрунтям під час визначення єдиного поняття «отруйних речовин», а також запровадження та вироблення правового механізму обігу таких речовин, у т.ч. і створення їх переліку (списку) та порядку його регулювання.

Стан дослідження. На теперішній час питання обігу отруйних речовин в Україні залишається неврегульованим та невизначеним. При цьому окремим питанням розслідування незаконних діянь, пов'язаних із такими речовинами, а також дослідженню цієї проблеми свою увагу приділяли О.В. Артамонова, Р.С. Белкін, М.В. Губін, В.О. Коновалова, Н.М. Косміна, Т.С. Кравчина, О.В. Кузнєцова, П.В. Оветчин, В.О. Ольховський, В.О. Шаповалов, В.Ю. Шепітько.

Виклад основного матеріалу. Отже, цілком беззаперечним є те, що з метою правильної кваліфікації того чи іншого кримінального діяння необхідно визначитися з предметом злочинного посягання. Що стосується отруйних речовин як предмету злочину, то на даний час в Україні існує своєрідна проблематика, яка виникла внаслідок недалекогоглядних та поспішних, як на нашу думку, рішень із боку посадових осіб на найвищому державному рівні. Вказана обставина і призвела до колапсу у сфері обігу отруйних речовин, який існує на теперішній час, а також правовідносин у цій надзвичайно важливій галузі.

Зважаючи на це, нами здійснена спроба проаналізувати ситуацію, яка склалася у частині обігу отруйних речовин саме з позиції науки криміналістики, кримінально-процесуального та кримінального законодавства, а також інших нормативно-правових актів.

Отже, кримінально-правовими нормами, а саме статтями 321 та 201 Кримінального кодексу України (далі – КК України) передбачена відповідальність за вчинення кримінально караних діянь у частині незаконного поводження з отруйними речовинами [2, с. 736, 466].

Згідно зі ст. 321 КК України відповідальність передбачена за незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів [2, с. 736]. Однак нами тут і далі до уваги взято саме отруйні речовини.

При цьому в коментарях до КК України під час визначення терміна «отруйна речовина» науковці посилаються на постанову Кабінету Міністрів України від 20 червня 1995 року № 440 (далі – постанова № 440) [2, с. 738; 3], якою затверджено Порядок одержання дозволу на виробництво, зберігання, транспортування, використання, захоронення, знищення та утилізацію отруйних речовин, у тому числі продуктів біотехнології та інших біологічних агентів (далі – Порядок), до якого додався Перелік отруйних речовин, у тому числі продуктів біотехнології та інших біологічних агентів, виробництво, зберігання, транспортування, використання, захоронення, знищення та утилізація яких здійснюються за наявності дозволу (далі – Перелік), до якого ввійшли 485 найменувань хімічних речовин та їх сполук, 10 найменувань штамів-продуцентів та 6 видів продуктів біотехнології.

Водночас із набранням обертів активної євроінтеграції України, згідно з пунктом 3 положення 38 глави 10 (Політика у сфері промисловості та підприємництва) Плану заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, на 2014–2017 роки, затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 року № 847-р [4] (далі – План) (втратило чинність на підставі постанови Кабінету Міністрів України № 1106 від 25 жовтня 2017 року) [5], Законом України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» [6], для поглиблення співробітництва з міжнародними організаціями щодо розвитку малого і середнього підприємництва та промисловості Україна взяла на себе зобов'язання стосовно приведення законодавства України у відповідність до вимог законодавства Європейського Союзу, зокрема з питань енергоефективності та чистого виробництва.

У зв'язку із цим та з метою виконання Плану Урядом України прийнято постанову № 405 від 03 вересня 2014 року «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України» [7], якою серед інших постановою № 440 втратила чинність, що спричинило виникнення проблемних питань під час здійснення правоохоронної діяльності, оскільки Перелік також був відмінений та припинив своє конкретизоване існування.

Ураховуючи цю обставину, а також коментарі науковців до ст. 321 КК України, де посилення під час визначення терміна «отруйні речовини» здійснювалося саме і лише на постанову № 440 [2, с. 738], правоохоронні органи опинилися у стані, що позбавив їх аргументованої прямої кваліфікації злочинів, які у своєму складі формально містять ознаки кримінальних правопорушень за зазначеною статтею.

Водночас є конкретизоване визначення терміна «отруйна речовина» в Інструкції про розгляд заявок та надання дозволів на виробництво, зберігання, транспортування, використання, захоронення, знищення та утилізацію отруйних речовин, у тому числі продуктів біотехнології та інших біологічних агентів, затвердженої наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 30 липня 2002 року № 294 [8] (далі – Інструкція): «Отруйні речовини – це небезпечні хімічні речовини та сполуки, індивідуальні за своїм складом, суміші хімічних речовин та сполук, продукти їх розкладу та розпаду, які за сукупністю притаманних їм властивостей створюють або можуть створити небезпеку для довкілля, тварин та здоров'я людей, що може привести до загибелі об'єктів довкілля, тварин та людей, і які потребують спеціальних методів, умов і засобів поводження з ними».

Інструкцією визначався особливий перелік отруйних речовин, виробництво, зберігання, транспортування, використання, захоронення, знищення та утилізація яких під час проведення науково-дослідних, контрольно-аналітичних робіт, ідентифікації невизначених речовин і препаратів та в освітньому процесі здійснюється за наявності дозволу Міністерства екології та природних ресурсів України.

При цьому саме посилання на таке визначення терміна «отруйна речовина» є в сучасних коментарях до ст. 201 (Контрабанда) КК України [2, с. 467].

Згідно з наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 30 липня 2013 року № 323 «Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства екології та природних ресурсів України від 30 липня 2002 року № 294» [9] Інструкція втратила чинність. Указана обставина поставила під сумнів саме юридично правильне визначення терміна «отруйна речовина».

Ураховуючи виконання Плану [4], а також постанову № 440 [3], слід зазначити, що мотиваційною причиною відміни цієї постанови стала невідповідність її термінів вимогам законодавства Євросоюзу, а саме те, що в Європейському Союзі відсутній у законодавчих та підзаконних актах термін «отруйна речовина», а натомість уживається – «небезпечна речовина». Відповідно до законодавства України термін «небезпечна речовина» порівняно з указаним терміном «отруйна речовина» є дещо ширшим, оскільки містить у собі більш розгалужене визначення.

Законом України від 18 січня 2001 року № 2245-III «Про об'єкти підвищеної небезпеки» визначено, що «небезпечна речовина – хімічна, токсична, вибухова, окислювальна, горюча речовина, біологічні агенти та речовини біологічного походження (біохімічні, мікробіологічні, біотехнологічні препарати, патогенні для людей і тварин мікроорганізми тощо), які становлять небезпеку для життя і здоров'я людей та довкілля, сукупність властивостей речовин і/або особливостей їх стану, внаслідок яких за певних обставин може створитися загроза життю і здоров'ю людей, довкіллю, матеріальним та культурним цінностям» [10].

Згідно зі ст. 321 КК України кримінальна відповідальність передбачена за незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут саме отруйних речовин [2, с. 736]. Об'єктивною стороною цього злочину пропонується як незаконні розглядати вказані заборонені дії з отруйними речовинами, Перелік яких був визначений додатком до Порядку, затвердженого постановою № 440 [3].

Крім того, указана постанова відігравала надзвичайно важливу роль у кримінально-правовому та кримінально-процесуальному законодавстві України, оскільки була основним підґрунтям для чіткої і правильної кваліфікації злочинів цієї категорії, передбачених КК України, а також під час визначення підслідності тих чи інших дій.

Відповідно до ст. 216 КПК України досудове розслідування в рамках кримінальних правопорушень, передбачених ст. 321 КК України, покладається саме на слідчих органів Національної поліції, а передбачених ст. 201 КК України – на слідчих органів безпеки [11].

Із метою пошуку та конкретизації визначення самого терміна «отруйні речовини» та їх назв, за результатами проведеного аналізу чинних нормативно-правових актів, що регулюють питання обігу небезпечних матеріалів, встановлено, що термін «отруйні речовини» використовується лише в Законах України від 24 лютого 1994 року № 4004-XII «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» [12] та від 06 вересня 2005 року № 2806-IV

«Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» [13]. Жоден із цих Законів України не визначає чіткого та виключного переліку отруйних речовин, що важливо для правильної кваліфікації за вчиненими кримінальними правопорушеннями, а також під час призначення і проведення судових експертиз.

Однією із суттєвих та вартих уваги є також інша обставина, яка позбавляє правоохоронні органи інкримінувати ст. 321 КК України [1, с. 736]. До такої належать, насамперед, розбіжності та недосконаlostі у визначенні терміна «отруйна речовина», оскільки переважна більшість чинних нормативно-правових актів, а саме Закони України від 25 червня 1991 року № 1264-XII «Про охорону навколишнього природного середовища» [14], від 14 жовтня 1992 року № 2694-XII «Про охорону праці» [15], від 09 лютого 1995 року № 45/95-ВР «Про екологічну експертизу» [16] (втратив чинність відповідно до Закону України від 23 травня 2017 року № 2059-VIII «Про оцінку впливу на довкілля») [17], від 15 лютого 1995 року № 60/95-ВР «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» [18], від 02 березня 1995 року № 86/95-ВР «Про пестициди і агрохімікати» [19], від 18 січня 2001 року № 2245-III «Про об'єкти підвищеної небезпеки» [20], від 20 лютого 2003 року № 549-IV «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання» [21], постанова Кабінету Міністрів України від 17 серпня 1998 року № 1287 «Про затвердження переліку особливо небезпечних хімічних речовин, виробництво яких підлягає ліцензуванню» [22], а також Роттердамська конвенція про процедуру Попередньої обґрунтованої згоди відносно окремих небезпечних хімічних речовин та пестицидів у міжнародній торгівлі від 10 вересня 1998 року, ратифікована Законом України від 26 вересня 2002 року № 169-IV [23], та Стокгольмська конвенція про стійкі органічні забруднювачі від 22 травня 2001 року, ратифікована Законом України від 18 квітня 2007 року № 949-V [24], визначають у своїй термінології саме хімічні, небезпечні хімічні або шкідливі речовини, а не отруйні, як це зазначено в КК України.

Зважаючи на вказані обставини, а також на Перелік [3], імовірним є те, що він дійсно на цей час не відповідає сучасним прогресивним викликам і досягненням науки, у зв'язку із чим виникла потреба у прийнятті абсолютно нового регулюючого нормативно-правового акта, яким буде сформований та визначений конкретний список саме отруйних речовин, як це зазначено в кримінальному законодавстві, або ж небезпечних речовин, як визначено Європейським законодавством.

За таких обставин органи досудового розслідування вносять до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) відомості про кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним обігом отруйних речовин, але не завжди з кримінально-правовою кваліфікацією за ст. 321 КК України в частині визначення предметом злочину саме отруйних речовин.

Так, за офіційною статистикою Національної поліції, протягом 2018 року на території України за ознаками складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 321 КК України [2, с. 736–739], де предметом злочину є «отруйні речовини», здійснювалося досудове розслідування у семи кримінальних провадженнях. Причому з указаних семи кримінальних проваджень до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) протягом 2018 року відомості внесені лише за двома кримінальними правопорушеннями, тобто за попередніми п'ятьма досудове розслідування розпочалося ще в минулі роки.

Вочевидь, звертаючи увагу на вказане «цифрове навантаження» та аналізуючи публікації у ЗМІ на дану тематику [25–29], наведені відомості не відображають реальної ситуації, пов'язаної зі злочинністю у сфері незаконного поводження з отруйними речовинами.

Не вдаючись до детального дослідження статистичних відомостей за даним напрямком, зауважимо, що досудове розслідування за згаданим видом кримінальних правопорушень протягом 2018 року завершено в рамках лише одного кримінального провадження, яке до того ж закрито на підставі п. 2 ч. 1 ст. 284 КПК України за відсутності в діянні складу кримінального правопорушення [11], відомості про яке були внесені до ЄРДР.

Зважаючи на вказане, ми зробили висновок, що чинні статистичні відомості також не відображають реальної ситуації боротьби зі злочинністю за даним напрямком.

Беручи до уваги ситуацію, яка склалася з обігом отруйних речовин, а також неодноразові пропозиції і практично наполягання правоохоронних органів (листи МВС до Міністерства екології та природних ресурсів України від 02.03.2015 № 9796/Пк, Служби безпеки України від 19.06.2015 № 2/4-25377 та від 05.09.2017 № 2/4/1-23544, МВС до Кабінету Міністрів України від 13.10.2015 № 37556/Пк), а також неодноразове проголошення вказаної проблематики під час міжнародних зустрічей, засідань та круглих столів із метою виконання пункту 6 протоколу

позачергового засідання Державної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій від 20.07.2018 № 7 щодо подання проектів Кабінету Міністрів України рішень, спрямованих на врегулювання питання ввезення на митну територію України хлору та хлорвмісних реагентів, які застосовуються для знезараження питної води, за дорученням Кабінету Міністрів України Міністерство екології та природних ресурсів України підготувало проект постанови Уряду «Про затвердження Переліку отруйних речовин, у тому числі продуктів біотехнологій та інших біологічних агентів», який надіслано Кабінету Міністрів України від 25 липня 2018 року за № 27421/10/1-18.

За результатами розгляду вказаного доручення та проекту постанови Кабінетом Міністрів України відповідно до пункту 6 § 12 Регламенту Кабінету Міністрів України [30] доручено Міністерству екології та природних ресурсів України, Міністерству економічного розвитку і торгівлі України, Міністерству фінансів України, Міністерству регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Міністерству аграрної політики та продовольства України, Міністерству охорони здоров'я України, Держпродспоживслужбі та Державній регуляторній службі України забезпечити розгляд та вирішити питання про погодження.

Із метою оперативного вирішення питань у сфері застосування кримінально-правових норм, зокрема статей 201 та 321 КК України [2, с. 466, с. 736], зроблено висновок, що складений у вказаному проекті, підготовленому Міністерством екології та природних ресурсів України, Перелік отруйних речовин, у тому числі продуктів біотехнологій та інших біологічних агентів (далі – проект Переліку), ідентичний та практично повторює Перелік, який затверджувався постановою № 440 [3].

У запропонованому Міністерством екології та природних ресурсів України проекті постанови «Про визначення Переліку отруйних речовин, у тому числі продуктів біотехнологій та інших біологічних агентів» зазначено аналогічний список тому, який був сформований у Переліку [3], ураховуючи навіть допущені в ньому помилки.

Проаналізувавши Перелік, встановлено, що до нього ввійшли 485 назв хімічних речовин та їх сполук. Слід зазначити, що, як у скасованій постанові, так і в проекті Переліку зазначено 486 позицій «хімічних речовин» та їх сполук, однак у частині порядкових позицій 415 та 485 зі списку виявлено помилковий запис, а саме повторення однієї і тієї ж отруйної речовини «натрію нітриту», тому взято до уваги саме 485 назв [3].

Ураховуючи ці обставини, а також поверхневе дослідження проблематики центральними органами виконавчої влади, вважаємо, що прийняття в такому вигляді Переліку отруйних речовин, у тому числі продуктів біотехнологій та інших біологічних агентів, є принаймні нелогічним, необґрунтованим і неприпустимим з таких міркувань:

1. Запропонований список є застарілим та не відповідає сучасним викликам суспільства.
2. До створення нового переліку отруйних (небезпечних хімічних) речовин не залучалися науковці та вчені в галузі хімічної безпеки.
3. До списку центральних органів виконавчої влади не включені правоохоронні органи та воєнізовані формування (МВС, Національна поліція, ДСНС, Національна гвардія, СБУ, Прикордонна служба), які відповідно до своїх повноважень здійснюють превентивне та правозастосовне регулювання та здійснюють контроль за обігом отруйних (небезпечних хімічних) речовин, а також уживають заходів примусового характеру і здійснюють досудове розслідування у випадках виявлення кримінальних правопорушень, пов'язаних з їх незаконним виробництвом, виготовленням, придбанням, перевезенням, пересиланням, зберіганням з метою збуту або збуту отруйних речовин.

4. До списку не включені абсолютно нові назви та сполуки отруйних речовин, які створені після прийняття попереднього переліку, що потребує додаткового залучення та консультацій з науковцями в зазначеній сфері.

При цьому ми солідарні із судженнями окремих науковців, які прикладають зусиль під час вивчення проблематики вільного та нерегульованого обігу отруйних речовин, а також підтримуємо їх думку, що для ефективного вирішення наявних проблем та зменшення потенційних хімічних загроз необхідно розробити та впровадити комплексні заходи щодо вдосконалення існуючої системи хімічної безпеки, зокрема:

1. Запровадити міжсекторальний підхід із залученням правоохоронних органів, прикордонної служби, митниці, аграрного та природоохоронних секторів до фітосанітарного та епідеміологічного моніторингу обігу небезпечних хімічних речовин, насамперед пестицидів, з урахуванням сигнальних ознак і подій, пов'язаних з отруєнням людей та виявленням критичних кількостей

та/або концентрацій небезпечних хімічних речовин, у тому числі ґрунті, воді, насінні, рослинах тощо.

2. Здійснити визначення актуальних загроз шляхом складання вичерпного переліку хімічних речовин, які можуть призвести до надзвичайної ситуації в галузі громадського здоров'я, з подальшим формуванням національного профілю (переліку) хімічних ризиків.

3. Налагодити за допомогою міжнародних організацій та партнерів України взаємообмін досвідом стосовно проблем із неврегульованим або недосконалим обігом отруйних (небезпечних хімічних) речовин та виробити заходи превентивної протидії для нашої держави [31, с. 147].

Водночас погоджуємося, що на вказаному етапі розроблення та вдосконалення проекту нормативно-правового підзаконного акта пропонуємо застосувати комплексний підхід до цієї проблематики.

Ураховуючи те, що Україна бере участь у проектах Глобального партнерства проти розповсюдження зброї масового знищення, це дає можливість скористатися технічною підтримкою щодо розроблення та впровадження аналогічної до світових державної системи хімічної (протиотруйної) безпеки.

На нашу думку, до цієї роботи варто залучити міжвідомчі наукові установи України, включаючи правоохоронні органи та спеціалізовані комерційні структури. Саме за таких умов можливо розробити гармонізований до вимог європейського та світового законодавства проект нормативного документа [31, с. 148], здатного конкретизувати завдання та виклики, які стоять перед суспільством у галузі поводження з небезпечними хімічними (отруйними) речовинами.

Отже, зважаючи на вказані обставини, вважаємо, що перед правоохоронними та іншими центральними органами виконавчої влади постають цілком логічні завдання, спрямовані на врегулювання цивілізованого обігу отруйних речовин, який відповідатиме викликам та вимогам сучасності, а саме:

1. Створення абсолютно нового, обґрунтованого, конкретизованого та систематизованого списку отруйних (небезпечних хімічних) речовин із класифікацією за рівнями впливу на організм людини і ступенями небезпеки для довкілля, ураховуючи можливі наслідки від їх неконтрольованого обігу.

Для цього необхідно передбачити створення міжвідомчої урядової комісії, до складу якої обов'язково включити представників органів місцевого самоврядування, насамперед спеціалістів підрозділів цивільного захисту, правоохоронних органів, військових та воєнізованих формувань (МВС, Національна поліція України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Національна гвардія України, Служба безпеки України, Адміністрація Державної прикордонної служби України, Збройні Сили України), профільних міністерств та відомств, а також науковців і вчених у галузі хімічної безпеки, охорони здоров'я та природоохоронній сфері.

2. Вирішення питання щодо однозначного правового визначення терміна «отруйна речовина» з метою правильного та безпомилкового його застосування під час здійснення досудового слідства та відправлення правосуддя в частині кваліфікації діянь (бездіяльності), пов'язаних із порушенням установлених норм їх обігу.

3. Відповідно до впровадженого Плану [4], зокрема в частині визначень термінів «отруйна речовина» або «небезпечна речовина», зосередити увагу на відображенні таких змін надалі під час застосування інших нормативних та підзаконних актів із метою уникнення ризиків, правових колізій та непорозумінь під час їх застосування.

Список використаних джерел:

1. Мудряк Т.О. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)*. № 4(59). 2012. С. 259–264.

2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д.С. Азаров, В.К. Грищук, А.В. Савченко [та ін.]; за заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 1104 с.

3. Про затвердження Порядку одержання дозволу на виробництво, зберігання, транспортування, використання, захоронення, знищення та утилізацію отруйних речовин, у тому числі продуктів біотехнології та інших біологічних агентів : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.06.1995 № 440. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/440-95-%D0%BF> (дата звернення: 20.11.2019).

4. Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами,

з іншої сторони: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.09.2014 № 847-р. URL : <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/847-2014-%D1%80> (дата звернення: 20.11.2019).

5. Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.10.2017 № 1106. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1106-2017-%D0%BF> (дата звернення: 20.11.2019).

6. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16.09.2014 № 1678-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18> (дата звернення: 20.11.2019).

7. Про визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2014 № 405. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/405-2014-%D0%BF> (дата звернення: 20.11.2019).

8. Про затвердження Інструкції про розгляд заявок та надання дозволів на виробництво, зберігання, транспортування, використання, захоронення, знищення та утилізацію отруйних речовин, у тому числі продуктів біотехнології та інших біологічних агентів : Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 30.07.2002 № 294. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0781-02> (дата звернення: 20.11.2019).

9. Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства екології та природних ресурсів України від 30 липня 2002 року № 294 : Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 30.07.2013 № 323. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1359-13> (дата звернення: 20.11.2019).

10. Про об'єкти підвищеної небезпеки : Закон України від 18 січня 2001 року № 2245-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-14> (дата звернення: 20.11.2019).

11. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 20.11.2019).

12. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення : Закон України від 24 лютого 1994 року № 4004-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12> (дата звернення: 20.11.2019).

13. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності : Закон України від 06 вересня 2005 року № 2806-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2806-15> (дата звернення: 20.11.2019).

14. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 червня 1991 року № 1264-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12> (дата звернення: 20.11.2019).

15. Про охорону праці : Закон України від 14 жовтня 1992 року № 2694-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> (дата звернення: 20.11.2019).

16. Про екологічну експертизу : Закон України від 09 лютого 1995 року № 45/95-BP. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/45/95> (дата звернення: 20.11.2019).

17. Про оцінку впливу на довкілля : Закон України від 23 травня 2017 року № 2059-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19> (дата звернення: 20.11.2019).

18. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори : Закон України від 15 лютого 1995 року № 60/95-BP. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 20.11.2019).

19. Про пестициди і агрохімікати : Закон України від 02 березня 1995 року № 86/95-BP. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 20.11.2019).

20. Про об'єкти підвищеної небезпеки : Закон України від 18 січня 2001 року № 2245-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-14> (дата звернення: 20.11.2019).

21. Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання : Закон України від 20 лютого 2003 року № 549-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/549-15> (дата звернення: 20.11.2019).

22. Про затвердження переліку особливо небезпечних хімічних речовин, виробництво яких підлягає ліцензуванню : Постанова Кабінету Міністрів України від 17 серпня 1998 року № 1287. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1287-98-%D0%BF> (дата звернення: 20.11.2019).

23. Про приєднання України до Роттердамської конвенції про процедуру попередньої обґрунтованої згоди відносно окремих небезпечних хімічних речовин та пестицидів у міжнародній торгівлі : Закон України від 26 вересня 2002 року № 169-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/169-iv> (дата звернення: 20.11.2019).

24. Про ратифікацію Стокгольмської конвенції про стійкі органічні забруднювачі : Закон України від 18 квітня 2007 року № 949-V. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/949-16> (дата звернення: 20.11.2019).

25. Загадкове отруєння: хто травить людей талієм? URL : <https://podrobnosti.ua/2274457-zagadkove-otrunnja-hto-travit-ljudej-talim.html>.

26. Симптоми схожі на грип: у Києві сім'ю труїли талієм. URL : <https://styler.rbc.ua/ukr/intervyu/simptomy-pohozhi-gripp-kieve-semyu-travili-1543839968.html>.

27. Небезпечна речовина відправляє українців на лікарняні ліжка: вже 4 жертви. URL : <https://www.khustnews.in.ua/novini/ukrayina/36038-nebezpechna-rechovina-vdpravlyaye-ukrayincv-na-lkarnyan-lzhka-vzhe-4-zhertvi.html>.

28. Масове облісіння дітей у Чернівцях: таємницю хвороби досі не розгадали (відео). URL : <https://acc.cv.ua/news/chernivtsi/masove-oblisinnya-ditey-u-chernivcyah-taemnicyu-hvorobidosi-ne-rozgadali-video-38355>.

29. Ціна бездіяльності: як Київ перетворюється на ртутний «Чорнобиль» / Світлана Бондаренко. 2017. URL : <https://kiev.pravda.com.ua/columns/5965d4f512c79/>.

30. Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 липня 2007 року № 950. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-%D0%BF> (дата звернення: 20.11.2019).

31. Величко М.В., Ситник Є.Ю., Ковалюк О.С., Головін Д.І. Наслідки дерегуляції у сфері державного контролю за ввезенням, обігом, використанням та утилізацією на території України небезпечних хімічних речовин. *Сучасні проблеми токсикології, харчової та хімічної безпеки*. 2017. № 1-2. С. 143–149.